

POMS bladet

Organ för föreningen
Psykologer inom handikappområdet

**Karl Grunewald, Peter Collsiöö och Gunilla
Svensson på en resa i historien**

Nr 3, oktober 2006

www.poms.nu

Styrelse för Sveriges Handikapp psykologers Förening 2005-2006

vald vid årsmötet 2005-10-05

Ordförande:	Gunilla Svensson Hosjöstrand 11 791 47 Falun Tel 023-351 37	Habiliteringen i Falun Falun lasarett, Psilandersväg 1 791 82 Falun Tel 023-49 03 73 Fax 023-49 05 13 gunilla.svensson@ltdalarna.se
Vice ordförande:	Inga Lundblad-Danielsson Sofiehemsvägen 52 B 907 38 Umeå Tel 090-77 92 08 inga.lundblad@sofiehem.ac	Kolbäckens habilitering Kandidatvägen 31-33 907 33 Umeå Tel 090-785 42 38 inga.lundblad.danielsson@vll.se
Kassör:	Peter Collsiö Kronobergsgatan 41 112 33 Stockholm Tel 08-652 48 31 petercollsioo@swipnet.se	Habiliteringscenter Täby för vuxna Kemistvägen 8, 2 tr 183 44 Täby Tel 08-446 36 20 peter.collsioo@sll.se
Sekreterare	Carina Åsling Stockmossvägen 1 146 37 Tullinge, Tel 08-778 0866	Habiliteringscenter Tullinge, Römossevägen 25 plan 3 146 31 Tullinge Tel 08-449 95 18 carina.asling@sll.se
Vice kassör, hemsidan:	Mattias Eriksson Södra Esplanaden 3 B 223 54 Lund Tel 046-211 24 70 meriksson@hem.utfors.se	Vård och omsorg Eslövs Kommun 241 80 Eslöv Tel 0413-625 43 mattias.eriksson@eslov.se
Ledamot:	Kristina Nilsson Ladugatan 4 531 42 Lidköping Tel 0510-660 71	Vård och omsorgsförvaltningen Handikappenheten Lidköpings Kommun Tel 0510-624 50 kristina.nilsson@lidkoping.se

Innehåll i detta nummer av POMSbladet

SHPF: s styrelse från 2005-10-05	Sid. 2
Styrelsens sida	Sid. 4
Kallelse till årsmöte - proposition	Sid. 5
Öppet brev från tvärsektionen	Sid. 5
Nytt i arkivet.....	Sid. 6
Lägesrapport från SUF	Sid. 6
Ett samtal med Karl Grunewald	Sid. 7
Nordiskt nätverksmöte – Utvecklingsstörning och psykisk störning.....	Sid. 14
Inre och yttre världar – funktionshinder i psykologisk belysning	Sid. 20
Verksamhetsberättelse	Sid. 21
Ekonomisk redovisning.....	Sid. 23
Rapport från nätverken	Sid. 25
Sista sidan	Sid. 26

Framsidan: Foto: Peter Collsiöö

Övriga fotografer: Gunilla Svensson, Stefan Lycknert

POMSbladet utkommer med 4 nummer årligen, samtliga publiceras på föreningens hemsidas medlemssidor **www.poms.nu**.

Informera oss om fungerande e-postadress (gör det via hemsidan) så får du snabb avisering om POMSbladet plus annan nyttig information.

Avisering om att POMSbladet finns att tanka ner sker även genom notis i Psykologtidningen, "Psykolog- och yrkesföreningar"

Medlemskap i föreningen erhålles enklast genom att fylla i formuläret online på hemsidan!

Nästa nummer av POMSbladet beräknas komma i december 2006. Skicka in dina bidrag (gärna via mail till pomsbladet@poms.nu) **senast 1/12 - 2006!**

Redaktionellt

Redaktion sökes!

POMSbladet är i stort behov av en redaktion som kan sätta samman läsvärda POMSblad.

Kontakta pomsbladet om du är intresserad.
pomsbladet@poms.nu

Styrelsens sida

Efter denna underbara, ljuvliga sommar och sensommar har hösten gjort sitt inträde här upp i norr. Försöker hålla kvar sommarkänslan ännu ett tag, värmen som gett oss en inblick i hur det är att leva i södra Europa.

Styrelsearbetet fortgår med mycket energi på olika nivåer. Vi träffades senast den 9 september och mycket av tiden ägnades åt att diskutera programmet för studiedagen. Så här långt har ni väl knappast kunna undgå vårt tema om anknytning, anknytningsmönster och funktionshinder, den 20 oktober, som vår senast tillkommande styrelsemedlem Kristina Nilsson har lagt ner mycket energi kring. Anmälningarna har strömmat in, vilket visar på att det är ett tema som många är intresserade av. Senaste numret av psykologtidningen, visar också att det är ett område som är viktigt för många i psykologkåren.

Ett barn föds med funktionshinder, som gör att den vanliga modellen för föräldraskap, inte riktigt stämmer eller kommer i gungning. Barnet tolkar kanske omgivningens signaler på ett annorlunda sätt, ger svaga eller svårtolkade signaler. Hur påverkas samspelet mellan förälder och barn av att barnet har ett funktionshinder?

Vilket referenssystem har föräldern och omgivningen med sig?

Att få vara den jag är, att få bli bekräftad och synliggjord är grundläggande behov hos alla människor, men mycket mera komplicerad då barnet föds med ett funktionshinder.

Ändå ser vi gång på gång hur föräldrar och barn lyckas hitta ett välfungerande samspel, hur stark viljan och förmågan att knyta an är. Hur kan vi då använda oss av anknytningsteorin i vårt arbete med familjer? Vilken betydelse får teorin för de insatser vi erbjuder? Frågor vi hoppas få belysa den 20 oktober.

Vår planering är att utbildningsdagen ska följas upp av en konferens på samma tema, frågan är var i landet, flera har till vår stora glädje redan anmält sitt intresse.

Arbetet med att utarbeta ett rikstäckande policydokument kring utredningar av lindrig utvecklingsstörning fortsätter. I förra numret skrev jag minneanteckningar från vår träff, den 6 oktober träffas vi igen och ska försöka sammanställa ett gemensamt dokument. Mycket välkommet är för oss en kvalitetssäkring av våra utredningar, jag finns med bl.a annat som representant för SHPF. Synpunkter mottages gärna!

Psykologutredningen väger tungt då det gäller att fastställa om en person har en utvecklingsstörning eller inte. I takt med ökade kunskaper om differentialdiagnoser krävs ett brett kunnande och en bred klinisk erfarenhet. Många av de tankar och kunskaper som vi fick med oss från konferensen i Tällberg kommer nu väl till pass. Konsensus om begreppet begåvning, finns det? Piagets, Kylens teorier om begåvningsutveckling hur förhåller den sig till det vi mäter med våra testinstrument? Testens validitet/relevans för adaptiva förmågor?

En rapport från vår nästa träff kommer att finnas i POMS-bladet.

Gunilla och Peter har träffat Karl Grunewald, som fyllt 85 år och som bidragit med så mycket kunskaper och banbrytande arbete för personer med utvecklingsstörning. Han är trots sin ålder fortfarande aktiv!!

Håll utkik efter intervjun i detta nummer! Ett nätverk med representanter från yrkesföreningarna har bildats och håller på att försöka hitta sina former. Från oss deltar Gunilla.

Slutligen vill jag slå ett slag för styrelsearbetet i föreningen, ett givande sätt att få möjlighet att träffa kollegor från norr till söder och dryfta gemensamma frågor! Som styrelseledamot sitter man dock för en begränsad tid och det är viktigt att det med jämna mellanrum finns ett inflöde av nya personer, med skiftande erfarenheter. Jag vet att många idag känner

sig överbelastade på sin arbetsplats och därför inte vill ta på sig mera uppdrag, men samtidigt är min upplevelse av styrelsearbetet att det tillför mycket, som man sedan har med sig till kollegerna på hemorten. Så kära medlemmar kom och delta på årsmötet i slutet av studiedagen, även om du inte bestämt dig för att gå med i styrelsen, utan bara rent allmänt är intresserad

Väl mött på studiedagen i Stockholm!!

Inga Lundblad Danielsson

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE

Sveriges handikapppsykologers förening, SHPF, kallar till ordinarie årsmöte fredagen 20 oktober i samband med föreningens höstkonferens.
Plats: Finlandshuset, Stockholm.
Sedvanliga årsmötesförhandlingar.
Välkommen!

PROPOSITION

Vi har behandlat Namnfrågan på flera årsmöten och i POMS-bladet. Styrelsen uppfattar att fler är obekväma med olika nya förkortningar. Även SHPF där förväxlingsrisk blir med SFPH Sveriges Förening för Psykisk Hälsa med tidning med samma namn. Det bedrivs Handikappforskning. Vi har fortfarande en specialistutbildning i Handikapppsykologi. Så länge vi har det är det svårt att ta bort benämningen Handikapppsykologer. Vår tidning har ett inarbetat namn, POMS-bladet. Det finns en tradition inom POMS-historia. Bokstäverna kan stå för traditionen som arbetsnamn. Styrelsen föreslår därför att årsmötet beslutar att vi kallar oss:

POMS-Handikapppsykologernas yrkesförening.

Styrelsen genom ordförande/Gunilla Svensson

Sveriges habiliteringschefers förening, TS (Tvärsektionens) roll och funktion utifrån ett verksamhetsperspektiv. Det framkom vid denna diskussion åsikter om att det inte finns förutsättningar för TS fortsatta existens. TS tidigare roll har idag till stor del övertagits av SHF (Sveriges habiliteringschefers förening). Eftersom TS arbetar på uppdrag av yrkesföreningarna saknas mandat att driva frågor runt verksamhetsutveckling inom Habiliteringen. Detta mandat ligger hos SHF.

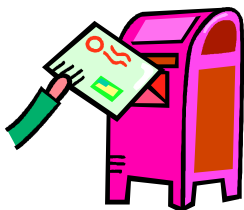
Det finns dock ett antal funktioner som TS har som riskerar att gå förlorade om sektionen läggs ned. TS har genom åren kunnat skapa ett återkommande utbyte av aktuella utvecklingsarbeten inom Sverige. Detta utbyte har skett redan på ett tidigt stadium. Denna information har sedan kunnat spridas vidare till yrkesföreningarna och ut till medarbetare bland annat via Hab-bladet. Likaså har information om vad som sker inom respektive yrkesgrupp kunnat spridas ut till övriga yrkesgrupper. Vi anser det viktigt att detta utbyte och spridande av information fortsätter i någon form.

En annan funktion är den nära dialog som TS har haft med föräldra- och brukarorganisationerna. Där TS har kunnat fråga organisationerna, men även där de har kunnat vända sig till TS i undran om vi kan hjälpa till i någon fråga. Det är viktigt att Habiliteringen har en nära relation med dessa föreningar och att det förekommer en tvåvägskommunikation.

En annan viktig roll är som kanal för frågor som uppstår i arbetet "på golvet" i nära kontakt med brukaren. I och med att dels TS består av personer som jobbar nära brukarna och dels har nära kontakt med yrkesföreningarna samlas mycket kunskap och frågor inom sektionen som skulle kunna vara till gagn i utvecklingen av arbetet med personer med funktionshinder i Sverige.

Den tydligaste och kanske viktigaste funktionen och den som mest uppenbart riskerar att gå förlorad, är den som redaktion för en rikstäckande tvärfacklig tidskrift för medarbetare inom habiliteringen, nämligen Hab-bladet. Denna tidsskrift är mycket uppskattad och fyller en viktig roll i spridandet av vardagskunskaper inom habiliteringen. Det är ett naturligt sätt för medarbetare att ta del av det som sker inom Sverige. Nuförtiden fås mycket kunskap genom aktivt sökande på Internet, där man behöver söka sig till många olika källor för att nå bred kunskap om vad som sker i landet. Hab-bladet som ofta sprids

Öppet brev från Tvärsektionen.

På Tvärsektionens höstmöte diskuterade vi, tillsammans med Margareta Nilsson, ordförande för

genom placeringar i personalrum och dylikt ger i mycket enklare form denna breda kunskap.

Som påtalat samlas mycket kunskap och information inom Tvärsektionen. Problemet är att eftersom TS inte har mandat att driva frågor inom verksamheterna har den ingenstans att göra av all sin kunskap. Kunskapen skall nu till SHF och därifrån skall frågor drivas. Utifrån detta beslutades att TS skall vara vilande till nästa möte då definitivt beslut om nedläggande tas. Fram till dess skall förfrågningar göras till yrkesföreningarna, på vars uppdrag TS arbetar, angående TS roll och funktion.

Tvärsektionen genom

Irene Pilbackes, tillf ordf.
irene.pilbackes@vgregion.se

Jörgen Tagesson,
Hab-bladets ansvarige utgivare
jorgen.m.tagesson@ltkronoberg.se

Tobias Skog, tillf sekreterare
tobias.skog@sll.se

Synpunkter, kommentarer osv. kring brevet kan skickas till Tobias Skog, som är psykologrepresentant i tvärsektionen.

Nytt i arkivet

The effectiveness of psychotherapeutic interventions for people with learning disabilities: a critical overview **P. Willner**

Journal of Intellectual Disability Research.
Volume 49, part I PP 73-85 2005

Adapting Individual Psychotherapy for Adults with Intellectual Disabilities: A Comparative Review of the Cognitive-Behavioural and Psychodynamic Literature

Richard M. Whitehouse, Jeremy A. Tudway,
Roger Look and Biza Stenfert Kroese
Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities 2006, 19, 55-65

A Brief Overview of the Principles of Psychotherapy with Asperger's Syndrome **PAULA JACOBSEN**

Adjunct Clinical Faculty, Stanford University,
USA

Dokumentation från Rättstrygghetskonferensen med fokus på vuxna personer med utvecklingsstörning och/eller autismspektrumstörning. Stockholm 30/3-2006.

Studieförbundet Vuxenskolan och Brottsofferjourernas Riksförbund arrangerade den här konferensen för att öka kunskapen och medvetenheten om denna speciella problematik. Genom goda exempel ville vi också inspirera till utbildning, samarbete och initiativ för att öka rättstryggheten för dessa personer. Det är vår förhoppning att denna dokumentation kan bli en viktig hjälp i det fortsatta utvecklingsarbetet på både lokal, regional och nationell nivå. Vi vill uppmana er som kommer att arbeta vidare med dessa frågor att se Studieförbundet Vuxenskolan och Brottsofferjourernas Riksförbund som resurs i arbetet.

Lägesrapport SUF - 20061002

Det arbete som vi kallar för "SUF" (Samverkan kring föräldrar med utvecklingsstörning eller andra kognitiva svårigheter) sprids till delar av landet där man har sett värdet av att samarbeta kring dessa frågor. Fokus sätts på betydelsen av att från olika synvinklar, både organisatorisk och yrkesmässigt, se dessa barn och föräldrar, för att sedan hitta lämpliga, anpassade stödinsatser. Detta förutsätter bl a avpassade bedömningar av föräldrars föräldraförmågor. Utöver de gedigna barnavårdsutredningar som socialsekreterarna genomför, menar vi att det är viktigt i de fall föräldern har ett funktionshinder att komplettera utredningen med en bedömning om förälderns kognitiva förutsättningar och adaptiva funktionsnivå. Det ger förutsättningar för att kunna utröna i vilken utsträckning föräldern behöver stöd för att de ska vara "good enough" som föräldrar. Kunskap om funktionshinder och dess konsekvenser, samt kartläggning av dem, återfinns inom habiliteringen och SUF. Vidare behövs vår kunskap i nästa skede, där man behöver kontinuerligt utvärdera de insatser som man har satt in. Det är i första hand socialtjänstens ansvar, men i samarbete med t ex psykolog eller kuratorn vid vuxenhabiliteringen – och i viss mån barnhabiliteringen så kan man komma längre när det gäller områden såsom kognitivstöd och anpassad pedagogik. Tyvärr, när vi är ute och föreläser runt om i landet har

det blivit väldigt tydligt att man inte överallt i landet har tillgång till habiliteringspsykologens kunskaper funktionshinder.

Vi tycker oss se en utveckling i arbetet kring dessa familjer. Familjerna är numera synliga och att ute på fältet har man blivit bättre att identifiera dem. Vi upplever att det efterfrågas alltmer kunskap om praktiska metoder och verktyg för att nå och stödja både barn och föräldrar. Vi kan bl a nämna att det i tierp/Uppsala-län har startas en barnverksamhet för barn till föräldrar med kognitiva svårigheter, något som vi har förstått är unikt inte bara i Sverige, men i hela världen.

Vi vill passa på att berätta om att FAS har beviljat medel till en forskningsprojekt som syftar till att ge kunskap om hur en central aspekt av barn-föräldrarelationen, barnets anknytning, ser ut hos barn till mödrar med intellektuellt funktionshinder. Anknytningen hos sådana barn-mödrar kommer att jämföras med en noggrant matchad jämförelsegrupp av barn-mödrar där föräldern inte har intellektuella funktionsnedsättning. Utöver anknytningsjämförelser mellan grupperna kommer potentiella risk- och skyddsfaktorer för utveckling av otrygg respektive trygg anknytning att studeras. **Studien beräknas att komma igång till våren och Lydia har ansvar för rekrytering och passar nu på att efterfrågar er medlemmars hjälp att värva studiedeltagare vars barn är i åldern 5-7 år.**

Det finns mer att rapportera, men en websida håller på att byggas upp. Gå gärna in och hämta mer information och håll er informerade om kommande konferenser. www.lul.se/suf/

Lydia Springer Psykolog vid VUH Uppsala, Lena Olson, enhetschef VUH Uppsala

---

Ett samtal med Karl Grunewald om hans engagemang med omsorg i omsorgernas historia.

Psykologerna finns ej på barrikaderna idag!?

Psykologerna Svensson/Collisiö träffas på Café Rival på Mariatorget för att förprata inför resan ut till Saltsjö-Duvnäs för ett möte med Karl Grunewald. En kopp kaffe ackompanjerar oss och vi är snart iväg på promenad längs Götgatan till Slussen för att sätta oss på bussen som ska ta oss till Ektorps centrum. Där kommer vi något senare att bli upphämtade av Karl, i sin BMW med sollucka, för vidare färd hem till honom och ett samtal kring omsorgernas historia. Det är en vacker och skön lördagsförmiddag i september. Karl Grunewald fd medicinalråd bjussar på sig själv och sin erfarenhet i ett samtal som utan punkt kommer att pågå i 4 timmar. Karl bjuder på te och smörgås, avbrott från ämnet blir det aldrig, vilket vi heller aldrig önskar.

Samtalet berör de viktiga stegen i utvecklingen från 1949 till dags datum. Karl berättar om åren som barnläkare i Lund och specialist i barnpsykiatri 1956, tjänstgöring för Röda Korset i Syd-Korea 1950-51, chefsläkare för barnpsykiatriska verksamheten i Kristianstads län 1956-60 tillika, överläkare vid Centralstyrelsen för psykiskt efterblivna, gick sen över till den inflytelserika befattningen som överinspektör. Läkaren blev en opinionsbildande byråkrat fr.o.m. åren 1961-68 med makt över sinneslövdården, som det hette på den tiden. Tjänsten som byråchef och medicinalråd vid socialstyrelsen 1968-86 gav en dubbel möjlighet att påverka "makt kan vara bra, om det är för och inte emot de svagaste", berättar Karl. Vi är glada att få träffa den person som utan jämförelse betytt mest för utveckling av kvalitet av omhändertagandet av personer med utvecklingsstörning under 50 år och fortfarande!!

Karl har i juli mist sin kära Kristina efter 55 års äktenskap. Det var planerat att vi först skulle träffa honom i sommarbostaden Morkulla i Dalarna. Trots den personliga sorgen sprudlar Karl av energi och pratar om framtida projekt. Han tar generöst emot oss i sitt trevliga radhus, Piaggion, den vita vespan, står parkerad intill husväggen. Med pojkaktig spjuver i blicken berättar Karl att den inhandlats för

prispenningar han fick 1986 av familjen Kennedy i USA. Givaren trodde belöningen skulle stimulera forskning. Syftet uppnåddes som vi alla vet ändå. Det lustfyllda och arbete har för Karl under alla år varit två sidor av samma mynt. Det är under den fria tiden tankearbetet mår bäst och kan inte för den sanna vetenskapsmannen forskaren m.fl. pressas in mellan 8.00-17.00. En vital 85-åring som överglänsar oss under samtalsgången med att snabbt få fram olika årtal eller namn på aktuella avhandlingar ur eget arkiv som han visar oss. Från sin välfyllda bokhylla i arbetsrummet, hämtar han fram cirkulär, någon författning eller ett tidningsurklipp från gångna tider.

”– Jag blir så störd, jag vet att jag har denna skrift”, säger Karl och får vid ett tillfälle ge upp sökandet. Kort därefter när han ska ta fram ett annat material letar han i smyg och hittar även den förra skriften som han inte kunde ge upp sökandet efter.

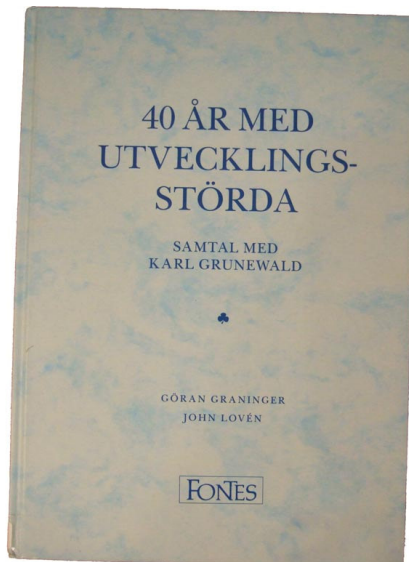
”–Jag visste väl att jag hade den, visar han glädjestrålade”. Detta händer dessvärre i våra något yngre hjärnor dagligen – ”Skriften ska finnas, men var”!??

Med spänst som är sällsynt vid 85-årsålder hoppar Karl upp på en pall i klädskåpet, pekar på pärmmeter med pressklipp från alla ortstidningar där inspektionerna ofta var i hetluften.

– ”Här är pärmar med dokumentation om de utvecklingsstördas historia, från 1956 finns jag med och minns utvecklingen mer personligt” En värdefull källa till många möjliga avhandlingar!!

– ”Från 1986 är jag en glad pensionär som gör vad jag vill, förutom att bara strosa runt på stan som jag aldrig tidigare gjort har jag kunna välja att skriva, föreläsa och dokumentera”

”–När jag slutade fick jag också perspektiv.” Karl har slutat på Socialstyrelsen men är fortfarande i full aktivitet och handling med såväl tidskriften Intra, och på gång med en ny bok om de utvecklingsstördas historia eller på väg till en konferens för att hålla en föreläsning. Hänger ni med!

Vi vill samtidigt med denna artikel göra reklam för boken ”**40 år med utvecklingsstörda, samtal med Karl Grunewald.**”

Karl berättar hur denna bok kom till med Göran Graninger, historiker och forskningsledare vid den tvärvetenskapliga Temainstitutionen, Linköpings universitet och John Lovén, socialdirektör i Norrköping 1994. Boken blev till under några intensiva dagar då bandspelare stod på och gav Anna Graninger ett hästjobb att överföra ljudbanden till text. Vi vill hänvisa till denna bok, som dessvärre inte finns kvar på förlaget Fontes efter 2: a tryckning 1997 enligt Karl. Men sök på biblioteken. En guldgruva av kunskap som ger oss historiskt perspektiv!! Enstaka exemplar kan fås av Karl mot porto. karl.grunewald@swipnet.se

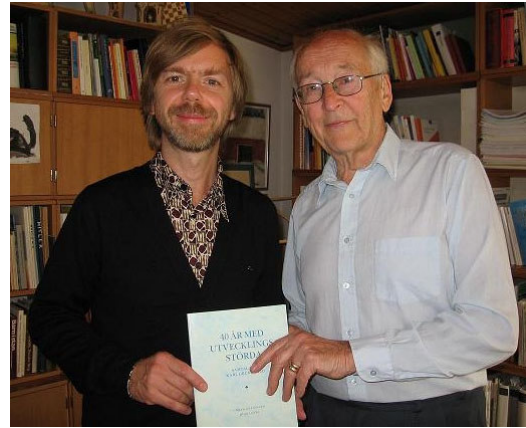
Bakgrund till mötet

Bakgrunden till mötet och vår önskan att få samtala med Karl har grott inom vår yrkesförening under en längre tid. Snorre Hermansson ruskade om oss i sin föreläsning på POMS-konferensen, med temat ”Föräldraskap på livstid”, i Umeå 2003. – ” Psykologerna står inte på barrikaderna som ni gjort

tidigare för de utvecklingsstördas intressen!! Jag saknar er POMS-are med sakkunskap i planering och debatt ute i kommunerna där frågor om de utvecklingsstördas livskvalitet avgörs”. Vi var också intresserade av att höra Karls uppfattning om, dagens barrikader, vilka områden han önskar att vi psykologer inom föreningen borde driva och intressera oss för. Vi har under de senaste åren mist personer som betytt mycket; Inga Sommarström, Lars Kebbon, Bengt Nirje, Lennart Wessman och vill inte tappa bort det historiska perspektivet kring livssituationen för personer med utvecklingsstörning i vårt land och betydelsen av den samlade kunskapen i det dagliga arbetet för att öka delaktigheten för dessa individer. Vi behöver också påminna oss själva att vi behöver delge varandra dessa betydelsefulla kunskaper vi samlat i våra egna yrkesmässiga livsperspektiv. Det historiska perspektivet behöver hela tiden finnas med då vårt personliga minne är kort, dock inte Karls.

I sammanhanget vill vi passa på att påminna om att de senaste årens POMS-konferenser har fokuserat dels Föräldraskapets dels Begåvning/Intelligens och nu senare i höst kommer tema Anknäring och anknäringsteorin vara i fokus vilket inledas med en studiedag den 22/10. Denna studiedag kommer att följas upp längre fram av en tre dagars konferens, med fördjupning av samma tema. Läs mer på annan plats på hemsidan om tidigare och aktuella konferenser!

Från centralisering till decentralisering.

Karl börjar med att beskriva ett antal kriterier som en förutsättning för att kunna erbjuda goda villkor för personer med funktionshinder med utgångspunkt i den moderna historien om hur förändringen ägt rum för de utvecklingsstördas livssituation. För att veta vad som behövs åtgärdas är det nödvändigt att veta hur det ser ut samt ha en målsättning, säger Karl. Denna hållning har sin utgångspunkt och startar från noggranna iakttagelser, beskrivningar och kunskaper om hur det ser ut i den verklighet personerna lever i för att man därefter ska kunna omsätta dessa erfarenheter till ett mål som skall nås. Det Karl såg på sina inspektioner antecknade han för att sedan skriva ner i rapporter, författningar och cirkulär. Vid denna tidpunkt för ca 50 år sedan var kunskapen och kompetensen, inflytandet och utövning centraliserad. Staten hade ett ansvar för att inspektera vården av de utvecklingsstörda och Karl fick tjänst som överinspektör i början av 1960-talet. Vid denna tidpunkt fanns det en enda psykolog anställd inom omsorgerna, Gunnar Kylén, efter tio år 60 och efter ytterliggare tio år 300 psykologer. Idag är vi ca 600 psykologer inom Habiliteringsverksamhetens område inklusive den kommunala verksamhet som arbetar med målgruppen, varav hälften knappt är medlemmar inom SHPF.

Karl menar att inspektionsrapporterna visade sig besitta stor kraft och genom dem kom utvecklingen att påverkas i positiv riktning.-" Men först mot slutet av sextio-talet började jag att förstå vilken betydelse de kunde ha för opinionsbildningen. Lennart Wessman var särskoleinspektör. Av och till inspekterade vi gemensamt. Jag hade två medarbetare på min enhet. Vi utvecklade en rutin - mer eller mindre genomförd - med samtal med personalen när vi inspekterat färdigt och sammankomst med FUB på kvällen. När vi kom hem från en inspektion satte vi upp ett koncept till en rapport. Det sändes för kontroll till den vi inspekterat och därefter till ägaren av anstalten med preciserade krav på förbättringar. Ibland hände det berättar Karl att det kom protester, men i regel blev vi åtlödda. I början på 70-talet började dock Landstingsförbundet protestera. Inspektionerna var som det hette kostnadsdrivande och de väckte för stor uppmärksamhet i media. Landstingsförbundet ville att rapporterna skulle utformas som ett gemensamt protokoll mellan oss och ägaren. Det avvisades naturligtvis av regeringen - insynen i offentlig verksamhet fick inte inskränkas.

"-Jag beskylldes för att vara materialist", säger Karl med ett leende och berättar.

"-Inspektionerna innebar att Karl och hans medhjälpare blev väl förtrogna med alla institutioner i landet. Vi tidsbegränsade deras godkännanden och kategoriserade dem efter deras standard, bl a i en A, B, C-lista som väckte uppmärksamhet. Annars var normaliseringsprincipen vår största hjälp att få personal och politiker att förstå hur anstalterna borde utformas - så nära det normala som möjligt. Den funktionshindrade ska inte ha det sämre än någon annan. Så som man är klädd och så som man bor blir man bemött - det var vår enkla filosofi!"

"-Det är viktigt med space". Karl anförtror att han alltid varit intresserad av arkitektur och att han hade ett uttalat minne för hur avdelningarna och anstalterna var utformade. 1960-talet var det stora ny- och ombyggnadsdecenniet. "Jag arbetade mer med att granska ritningar än med medicinska frågor", säger Karl. 1971 hade 19 av 26 landsting byggt ett nytt vårdhem för barn. De övriga ca 15 - en del var privata - hade helrenoverats. Regeln var att varje stad som hade en barnklinik även skulle ha ett vårdhem för barn. Kvaliteten på verksamheten höjdes bl a genom att personaltäteten fördubblades.

Samtidigt pläderade han för att allt skulle göras för att **barnet skulle kunna stanna kvar hemma**. Det upplevde många barnläkare som en paradox, men målet med utbyggnaden var att få bort väntelistorna, vilket faktiskt skedde 1971, utom i Stockholm där det tog ytterligare tio år.

En kortfattad biografi

Karl Grunewald föddes den 5 april 1921. Han är gift sedan 1951 och har fem barn. Studerade medicin vid Lunds universitet och avlade medicine licentiatexamen. 1949 och blev medicine hedersdoktor i Lund 1985. Studerade psykologi och pedagogik vid Lunds universitet 1953-1956. Specialist i barnpsykiatri 1956. Överläkare vid centralstyrelsen för psykiskt efterblivna vid Kristianstads läns landsting 1956-1960. Byråchef och medicinalråd vid Socialstyrelsen 1968-1986. Ledamot av och expert i statliga utredningar rörande omsorgen om utvecklingsstörda, 1966, 1977, 1984 med flera. Ledamot av "The WHO expert Advisory Panel on Mental Health 1967-1982. Ledamot av "The committee on Architectural planning and the public Health committee of the International League of societies for Mentally Handicapped" 1966-1977. WHO-stipendiat för studier i USA om Mental Retardation, 1968. Ordförande i stiftelsen utvecklingsstörda i Fokus sedan 1988. Huvudredaktör för tidskriften INTRA sedan första numret 1991. Tilldelats "The J. P. Kennedy Foundation International Award in Mental Retardation" 1988 och Allmänna Barnhusets stora pris 1990. Av regeringen tilldelad professors namn 1993.

Några av de böcker Karl Grunewald har författat eller utgivit:
Människohantering på totala vårdinstitutioner 1971.
Omsorg om utvecklingsstörda, 1976.
Medicinska omsorger om utvecklingsstörda, 1977.
Nya Omsorgsboken, 1986 (flera upplagor), tillsammans med Ann Bakk.
Psykisk utvecklingsstörning. praktiska erfarenheter och progressiva idéer, 1988.
Medicinska Omsorgsboken. om utvecklingsstörning med tillkommande handikapp, 1989 och 1992.
Handikapplagen (LSS), 1993, tillsammans med Carl Leczinsky.
(Ny upplaga 2006)
40 år med utvecklingsstörda. Samtal med Karl Grunewald. 1994,
Graninger, Göran (medf.), Lovén, John (medf.).
Psykiska handikapp - möjligheter och rättigheter. 2000.

Den, för oss psykologer, solklara logik som växte fram hos Karl var att när föräldrar inte längre behövde gömma sina barn för att gå emot barnläkarnas råd skapades så småningom bättre förutsättningar för familjen att klara livssituationen med ett barn med utvecklingsstörning. Karl säger att barnläkarna inte uppfattade föräldrarnas entydig vilja att behålla sitt barn hemma, om samhället bara stödde dom.

För vuxna skedde motsvarande förbättringar.

20 av landstingen byggde ett nytt centralt vårdhem, som det hette, med i snitt 200 platser. Av de övriga ca 90 vårdhemmen ersattes en del med nya, många renoverades, en del lades ner. 1980 tog väntelistorna slut till dem.

1968-års omsorgslag försköt tyngdpunkten i insatserna från slutna till öppna.

Internatsärskolorna hade redan börjat läggas ner, elevhem blev en nyhet, liksom rätt till "hemmavård" (två besök per månad!) för de barn eller vuxna som av olika skäl inte kom till en daglig verksamhet. Därtill kom rätt till förskola och träningskola för dem som inte kunde gå i vanlig särskoleklass. För vuxna dagcentra och inackoderingshem. Även specialistsjukhusen som hade överlämnats till landstingen från staten 1967 ingick i omsorgslagen. Landstingen skulle bedriva uppsökande verksamhet och föra en förteckning över alla utvecklingsstörda.

Detta ledde till att landstingen anställde experter, som bildade team, till slut ett team på ca 50 000 invånare. De utgjorde spjutspetsen i utvecklingen, höjde både kvalitén i insatserna och anseendet på omsorgerna.

Omsorgslagen som kom 1968 motiverade oss på socialstyrelsen att utbilda förtroendemännen i omsorgsnämnderna, berättar Karl. Först genom regionala konferenser och sedan de nyvalda vart fjärde år på rikskonferenser. Det var en mycket tacksam grupp att möta. Tillsammans med konferenser för olika expertgrupp kom vi ett av åren upp till 900 personer.

1985 års omsorgslag kom att vara en lag om rätten att leva som andra

1985 års lag var en revidering av 1968 års lag. Den stadgade om nedläggning av vårdhemmen för barn och specialistsjukhusen och intagningsstopp på vårhemmen för vuxna. Nya insatser fördes in, t ex råd och stöd, och rätten att överklaga en nekad omsorg. Besvikelsen var stor att regeringen inte ansåg sig ha råd att vidga personkretsen till att omfatta alla barn med funktionshinder, som vi i Omsorgskommittén hade föreslagit 1981 och som

var en förutsättning för samordnad habilitering. För det krävdes det ytterligare en utredning som skrev fram LSS 1993.

Karl har varit mycket flitig med att informera om LSS- lagstiftningen. Tillsammans med sin tidigare medarbetare Carl Leczinsky har han gett ut boken "Handikapplagen LSS" på Norstedts förlag i fem upplagor. Men det går inte att ta miste på Karls besvikelse över att kommuner följer lagen så dåligt. Det började med att varken politiker eller chefstjänstemän fick någon utbildning om lagen när den trädde i kraft. Sedan tvingades staten införa viten - "särskild avgift" heter det med en omskrivning - för att kommunerna inte följer ett domstolsutslag eller beslutar om en omsorg som inte verkställs. Det var ett stort nederlag för vår demokrati.

Tillsynen decentraliserades i ett slag till socialstyrelsens fem regionkontor (angående hälso- och sjukvården inom handikappomsorgen) och till länsstyrelserna. De hade inte anställda som var utbildade inom området och har fortfarande brist på dem. De samarbetar inte och inspekterar bara när det händer något – undantag finns. De har inte heller fått tillräckligt stöd i allmänna råd från socialstyrelsen - det om boende kom först 2003 och fortfarande har vi inget om daglig verksamhet. Följden är en katastrofal sänkning av kvaliteten i omsorgerna.

Utbildningsnivån hos personalen i kommunen har kraftigt försämrats och kommunerna prioriterar sin verksamhet efter ekonomiska förutsättningar och ej efter behov. I många kommuner har omsorgerna nivellerats som följd av sammanslagning med äldreomsorgen. Omsorgerna om utvecklingsstördas omfattning illustreras bäst av den procentuella andelen av den samlade landstingsbudgeten som anslogs till den:

3.2% 1960

5,7% 1970

7,7% 1980 och

9% 1985

– **”Läkarna svek barnen, hade mer de vuxnas perspektiv”.**

I Tidens läkarbok 1948 skriver Axel Höjer, som var generaldirektör för medicinalstyrelsen på 1940-talet, följande:

”samhällets omsorg om sinnesslöa barn är ett utslag av falsk humanitet. Här och där i våra bygder ser vi de mest upprörande exempel på hur personer som är mindervärdiga som människor, alstrar stora barnaskaror och till samhällets olycka sprider sina fördärvbringande egenskaper. Här hjälper intet annat än radikala åtgärder, effektiv isolering eller sterilisering. Ingen barnavård kan av ett sinnesslött barn göra en förnuftig människa”.

Och i Hemmets Läkarbok 1949 skrev psykiatern Hakon Sjögren: *”Det säger sig självt att idioterna måste omhändertas: Det är inte ovanligt att deras mödrar inte vill skiljas från dem, utan i missriktad moderskärlek önska behålla dem i hemmet så länge som möjligt, vilket naturligtvis innebär stora påfrestningar inte bara för modern, utan också från den övriga omgivningen. Bortsett från detta gå dylika barn också miste om det disciplinerade inflytandet, som specialanstalterna bibringa dem”.* *”Läkarnas svek styrde befolkningens attityder”, säger Karl. Det var inte underligt att föräldrar gömde sina barn. De vågade inte gå till doktorn eftersom föräldrarna hade trotsat doktors råd att lämna barnen till mer ”kompetenta personer”. Den första hjälp som föräldrar till svårt handikappade barn fick var 1965 då det statliga vårdbidragen infördes. Det visade sig då att dessa okända föräldrar och barn utgjorde lika många som dem vi kände till.*

Karl menar att föräldrarna hade en entydig vilja att behålla sina barn hemma om samhället bara stödde dem. Det var inte alls som många barnläkare trodde att man kunde lämna bort sitt barn och glömma det.

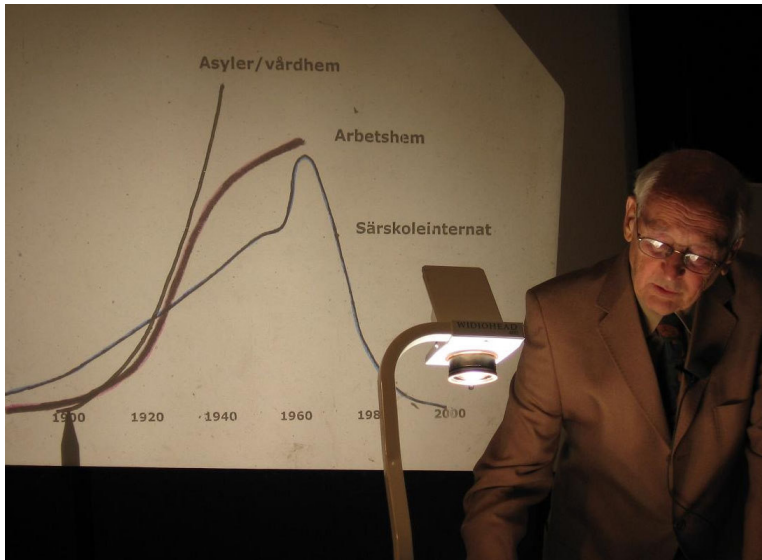
– *”Barnläkarna - mitt eget skrå - hade en benägenhet att mer se till det de trodde var föräldrarnas bästa än till barnets bästa, som ju var deras uppdragsgivare”. I verkligheten sammanfaller deras behov. Blir barnets behov beaktade och kan man förmedla en tro på dess utveckling, orkar föräldrarna i en utsträckning som man inte förstod tidigare. Och vad mer. De orkar ta emot råd och behandling.*

Barn borta hemma

Även inom FUB fanns olika åsikter om institutionsvård kontra hemmavård beroende på vilka upplevelser de enskilda föräldrarna haft. Många som tidigt lämnat sitt barn till något vårdhem tyckte att de gjorde rätt och att barnet fått den bästa vård som gick att få. Självklart hade föräldrar behov att rättfärdiga sina handlingar enligt Karl. På 70-talet tillkom att mammorna skulle ut och arbeta.

– ”1972 skrev en kollega och professor i Göteborg till min chef, generaldirektören. Han klagade över att jag drev en.... *ensidig och hård linje ifråga vad som är bäst för barnen, att bo hemma eller borta. Stora delar av personalen känner sig helt konfunderad och i många fall deprimerade. Många barnläkare har visserligen varit okunniga och ointresserade av att diskutera olika placerings- och vårdalternativ med föräldrarna. Det måste rättas till men K. G. inkompetensförklarar hela barnläkarkåren. Dessvärre kan denna fråga vålla en olycklig splittring inom FBU.*”

Debatten om vårdhemmen fortsatte i Läkartidningen slutet av 70-talet. Se Läkartidningen nr 2004 nr 44 ”Avvecklingen av anstaltsvård för utvecklingsstörda slutförd”. Karl ger oss där ett viktigt historiskt dokument.

Här härskar hopplösheten. Striden om Salberga – specialsjukhusens avveckling

Karl tog i socialstyrelsen upp att en läkare på Salberga sjukhus hade utdelat ett kollektivt straff p.g.a. vad en enskild utvecklingsstörd person gjort. Jag (Gunilla) var själv på Salberga vid denna tid men minns inte hur läkaren påverkades av socialstyrelsens tillrättavisning. Jag misstänker att den färgade själva slutstriden om Salberga.

Karl fick hatbrev. ÅK HEM

GRUNEWALD, stod det på löpsedeln när han steg av på tågstationen i Sala. Salberga kom att förknippas med det sämsta av det gamla. På specialsjukhusen fanns läkare som försvarade det gamla. De andra stora anstalterna gick att upplösa utan större konflikter. Facket var starka motståndare till nedläggning och ett av landstingsråden hade själv varit överskötare på Salberga. - Jag (Gunilla) som var på Salberga 1976 minns den uppståndelse och reaktion som fanns efter din framfart Karl! Självklart var skötarskrået rädda att förlora sina arbeten. De utvecklingsstördas intressen att lämna den torftigaste av miljöer kom att stå i skarp motsättning till den lilla ortens sysselsättningsbehov. Personalen blev lika institutionaliserad som klienterna. Detta gäller alla totala institutioner.

”Barnet ni fått”, 1977:1, socialstyrelsen anser ....

Skriften var den första i en serie av häften som socialstyrelsen kom att ge ut. Fosterdiagnostik och etik var en annan skrift i denna serie. Dessa skrifter kom att bygga på psykologisk kunskap som har betydelse för förhållningssätt, etik och de existentiella frågorna inom ”omsorgen”. Dessa kallades ”de mjuka” meddelande bladen. Tidigare hade det varit cirkulären –som utgjorde ”de hårda” riktlinjerna. ”- En av utgångspunkterna för diskussionen togs i den nya kunskapen om krisreaktioner. Inspiration och teoretisk bakgrund var Cullbergs krismodell. Först på 70-talet började vi att förstå människors sätt att reagera i kris”, anser Karl.

– ”Föräldrarna hade i flera fall av läkarna avrått från att ta hem sitt barn”. Det visade sig att rekommendation att placera barnet på vårdhem hade givits redan då. ”Första informationen” gavs till föräldrarna om att barnet var handikappat. ”Frågan om hur man skall informera föräldrarna om ett barns handikapp diskuterades mycket i barnläkarkretsar på 60-talet. Min professor i Lund på 50-talet sa ”-Säg inte mer än föräldrarna begriper! -Säg inte om du ser något som verkar misstänkt eller inte fungerar! Låt föräldrarna upptäcka det först. Ju längre de tror att deras unge är all right desto bättre!” Hundratals föräldrar vittnar om att de sett att inte allt stod rätt till men att de väntade att doktorn ska säga något. Hela detta problemkomplex om den första informationen arbetade Karl med tillsammans

med dåvarande FUB ordförande Richard Sterner och senare tillsammans med hjälp av psykologer och utkom 1977.

I skriften "Barnet ni fått", 1977:1 om hur den första informationen skulle ges slogs fast att besked ska ges utifrån ärlighetsprincipen men samtidigt stod där tydligt att läkaren ska förmedla hopp och vara försiktig med prognos. " - ...den första informationen är så viktig att den bör ges av erfaren läkare. Han/hon behöver undvika att överföra onödig pessimism och istället behöva framhålla det positiva som kan sägas."

Det finns all anledning att läsa dessa skrifter som har betydelse och aktualitet även idag. Vi har inom föreningen diskuterat behov att revidera och börja använda dessa viktiga policydokument i samarbete med barnkliniken där den första informationen ges.

Psykologernas röst behöver höras

- "Ni psykologer har varit och är en nyckelgrupp för utvecklingen av kvalitet inom omsorgerna. För övrigt hade jag väl aldrig blivit överinspektör 1961 om jag inte själv tagit tre betyg i pedagogik och psykologi. Professorn undrande varför en läkare fanns bland de studerande. Jag arbetade nära psykologer under alla mina år", säger Karl. Han nämner begreppet handikappmedvetande. Karl är påläst på Inga Sommarströms banbrytande arbete med psykoterapi med vuxna utvecklingsstörda. Hennes samtal har givit förståelse för hur utvecklingsstörda tänker om sitt funktionshinder och även kan uttrycka hur tilltrasslade tankar kan bli. Vi kommer också in på Gurli Fyhr och begreppet *Den förbjudna sorgen*.

- "Jag (Gunilla) minns Karl när du 1994 bjöd in till konferens runt Birgitta Zenkers nyutkomna bok *Psykoterapi för barn med utvecklingsstörning*. Jag hade förmånen att vara en av de 24 särskilt inbjudna gästerna till Allmänna barnhusets kursgård Sätra Bruk i Töreboda. Du hade bjudit in oss psykologer i syfte att arbeta fram en skrift om psykoterapi för personer med utvecklingsstörning. Du inledde konferensen med orden":

- "Jag är numera en glad pensionär som gör vad jag vill och tycker är viktigt". Denna gång var det att arbeta fram skriften om psykoterapi, en annan gång var det att belysa syskonens situation. Många psykologiskt viktiga fokus har under många år gjort att samarbetet psykologer och Karl har fungerat bra. Samarbetet med Ann Bakk och Omsorgsbokens olika utgåvor är ett annat exempel.

"-Psykologens röst hörs inte längre", efterlyser Karl. Ni har nog för lite kontakt med gruppbestäder och daglig verksamhet.

Där finns mycket som behöver utvecklas och personalen saknar er som handledare."

Vi kan inte låta bli att undra varifrån Karls brinnande intresse kommer? Jag har inte fått ett barn med utvecklingsstörning om ni trodde det". Varifrån kommer då ditt starka patos?

"- Jag uppfostrades att ge till de svagare, att betala tillbaka till samhällets svagare grupper, man skulle inte förhäva sig, Jantelagen. Jag tror också att jag drivits av en stark nyfikenhet att utforska. Som gymnasist var jag ivrig i Röda korset och åkte till Korea med den första "ambulansen" 1950. Där kom jag i kontakt med hjärntvättade soldater och vad insåg vad isolering kunde innebära medicinskt-psykologiskt. Jag har för övrigt alltid avskytt auktoritärt förtryck av svagare. När jag var en 20-årig sjöscoutledare fick jag lära mig att ta ansvar för grupper av sjöscouter som inte var särskilt mycket yngre på lägret på Ingarö. Fick då stort ansvar och förtroende från mina ledare. Karl frågar om jag (Gunilla) sitter nära psykologkollegan Brita Lindahl? Karl imponerar återigen med sin förmåga att knyta ihop händelser, personer i tid och rum. "- Brita Lindahls pappa Åke var en av mina förebilder från 20-årsåldern", berättar Karl och minns många seglatser. Alltid redo!

Detta tycks fortfarande vara Karls paroll i livet. Han anförtror oss att han skriver en bok om sina erfarenheter men att den ska vara ett pågående projekt och kommer inte att bli klar i första taget. Karl tillägger: "-om det blir bråttom får jag väl lov att avsluta". Vi hoppas att projektet kommer att pågå i många år för det är mycket som denna unika man har att säga.

För POMS-redaktionen

Gunilla Svensson och Peter Collsiö

INTRA är en fri och obunden tidskrift om inlärningssvårigheter och flerhandikapp i kultur och samhälle. INTRA ges ut av Stiftelsen Utvecklingsstörda i Fokus vars ändamål är att verka för ökad information om resultatet av forskning, metodutveckling och samhällets insatser beträffande utvecklingsstörda personer och andra med närliggande problematik. Ledamöter: Roger Blomqvist, Fredrik Grunewald, Karl Grunewald, Hans Hallerfors, Bror Tronbacke, Iren Åhlund. Suppleanter: Maria Hedenvind, Grethe Holmgaard, Mårten Söder, Magnus Tideman.

INTRA kommer ut med fyra 36-sidiga nummer per år. En prenumeration kostar 245 kronor och gäller för fyra nummer när du än börjar.

Mer information finns på **INTRA:s** hemsida: <http://www.intra.info.se>

Nordiskt nätverksmöte – utvecklingsstörning och psykisk störning

Stockholm, 16 juni 2006

Den varma dagen på Ersta konferenscenter börjar med att *Barbro Carlsson* och *Anita Norrdahl* kort berättar om nätverket som startade 1996. Då pågick olika projekt i Norden och syftet med nätverket var att sammanföra denna kunskap. Som exempel nämner de Kunskapscentrum för utvecklingsstörning och psykiatri i Uppsala, projekt om utvecklingsstörning och psykoterapi i Lund samt det nystartade Länscentret och psykoterapimottagningen i Stockholm. Efter att nätverket startat har man haft möte minst en gång per år på olika ställen i Norden.

VUB, ett nytt team i Stockholm för vuxna med utvecklingsstörning och beteendevikelser.

Psykolog *Carola Strandlund* och specialpedagog *Ulla Carlsson* presenterar detta team som kommer att börja arbeta i full skala i augusti. Målet är förstärkning och kvalitetshöjning av ordinarie vårdutbud för personer med utvecklingsstörning och grava beteendestörningar. Man uppskattar att det rör sig om ca 100 personer i Sthlm:s län. Man önskar ta ett samlat grepp på svåra beteendestörningar i fall där det ofta kan vara svårt att få till stånd ett samarbete mellan habilitering, psykiatri och primärvård. Teamet är ett samarbete mellan Norra Stockholms psykiatri, Handikapp och Habilitering samt Danderyd sjukhus rehabmedicin. Teamet består av läkare med kunskap i psykiatri och neuropsykiatri, allmänläkare, KBT-psykolog, specialpedagog, läkare med spec. i rehabmedicin och en samordnare. Målgruppen är tonåringar och vuxna med utvecklingsstörning och beteendevikelser. Som exempel på sådana nämndes svåra aggressionsutbrott, motorisk oro, sömnstörningar, stereotypa beteenden, störande sexuella beteenden m fl.

Ansökan eller remiss skickas från psykiatri eller habilitering, beroendevård, LSS-handläggare m fl. VUB är en specialiserad öppenvård. Slutenvård kommer att köpas in, ännu oklart från vem.

Insatserna kan vara somatisk och medicinsk utredning och behandling. Beteendeorienterad psykologisk och pedagogisk behandling kommer att kunna ges, särskilt till nätverket. Kanske behöver sysselsättning, aktivitet och bemötande ses över?

Gjorda insatser ska utvärderas, man ska samla kunskap om metoder och förhållningssätt samt sprida kunskap.

Våre behandlingstilbud. Hva gjør vi – hva virker – og for hvem?

Psykiater *Elisabeth Skullerud* på Habiliteringstjenesten for voksne i Syd-Trøndelag börjar med att presentera den organisation hon verkar i. Hon arbetar på en avdelning för personer med utvecklingsstörning eller flerfunksionshinder, beteendestörningar, autism samt ADHD med mer komplicerad problematik.

Sedan 2003 är de en psykiatrisk öppenvårdsklinik som tar emot remisser från sjukvården och har patientavgifter. De arbetar utefter en psykodynamisk referensram. Behandlingsformerna utgår från patientens behov i samarbete med god man och föräldrar. 2003 hade man 371 behandlingstillfällen. T o m maj 2006 hade

man 639 st. Man saknar tyvärr slutenvårdsmöjligheter och önskar två örönmärkta sängplatser för personer med utvecklingsstörning.

Sammanlagt är det 3 habiliteringsteam och denna psykiatriska öppenvårdsklinik som serverar hela Syd-Trøndelag.

Geir Bjarte Gravdal, psykiatrisjuksköterska, fortsätter med att ge oss en ögonblicksbild av de patienter han träffar. Han beskriver att de flesta har diagnosen ADHD, men att han också träffar personer med depression, schizofreni och Asperger m.m. Komorbiditet förekommer med kriminalitet, antisocial personlighetsstörning, tvång och psykoser m.m.

Sådant som Geir beskriver som viktigt är resurser som möjliggör uppsökande verksamhet, samarbete med vårdgrannar och nätverk. Det måste få ta tid att skapa en behandlingsallians. Man ska se habiliterings nätverk som en tillgång och använda sig av detta. Han nämner också att det är viktigt att personalen har följande egenskaper och kunskaper: tvärvetenskaplig kunskap, egenskaper och värderingar som förmedlar tolerans, respekt, tålmod, att man kan stå ut med svåra processer, att man kan förmedla trygghet och tillit. Därtill är det viktigt att anpassa krav och förväntningar och anpassa information och behandling till patientens kognitiva nivå.

Alexander Mogstad är psykolog i ett av habiliteringsteam i Syd-Trøndelag och informerar oss om de internetbaserade program för klienter som de använder sig av. Han berättar om E-Konsultasjon som är ett krypterat, säkert system där man kan göra avtal och utväxla terapeutiskt material på en säker väg. (påminner om Mina Vårdkontakter genom Vårdguiden. Skribentens anm.)

Han berättar också om SamPro, ett krypterat verktyg för att arbeta ut en individuell plan. Innehåller huvudmål, livsområden, insatser och utvärdering. Brukaren kan själv administrera det och bestämmer vem som har tillgång till dokumentationen. Det kan fungera som en önskelista, brukaren fyller i det han/hon önskar. Det har också mailfunktion och samarbetskalender där möten och resor kan noteras. Positivt med dessa system är att brukaren kan ha direkt kontakt med behandlare, blir mindre beroende av sitt nätverk, mer delaktig. Bättre planerande, brukaren behöver inte fatta beslut på sittande möte utan får tid att fundera. Den individuella planen kan utformas på webben vilket innebär minskat behov av möten.

Problem kan vara att skriven text gör det svårare att förstå exakt vad brukare och terapeut vill förmedla, man förlorar den icke-verbala kommunikationen, det ställer också krav på att brukaren har vissa kognitiva förmågor.

Flickan och bergen – ett bildterapeutiskt handledningsarbete.

Gunhild Sunger, psykolog och psykoterapeut samt handledare berättar om en brukare på en särskola som hade litet tal, EP och utvecklingsstörning och som i sin barndom varit på flykt i många år. Flickan brukade komma in till skolkuratoren och skolsköterskan flera gånger om dagen, utan att säga något,

men ge bilder hon målat. Man beslutar därför att brukaren får komma till skolkuratoren och en elevassistent två gånger i veckan för att måla bilder och Gunhild Sunger handleder detta arbete. Gunhild Sunger beskriver hur man hittar symboler i flickans bilder, hur dessa förändras och hur flickan växte, blev gladare, mer utåtriktad, och mindre ängslig och också hur kuratorn och elevassistenten fick se hur bildmetodikern fungerade, hur de kunde bli säkrare i metoden och hur handledningen hjälpte dem att vara förberedda på teman i flickans teckningar. Detta utan verbal kommunikation.

Affektskola som förberedelse till psykoterapi

Psykolog *Christina Hedbrandh* berättar hur hon haft en grupp i affektskola efter en metod som använts och utvecklats i Umeå för personer med psykosomatiska tillstånd men som också kan användas för personer med utvecklingsstörning.

Syftet är att lyssna mer till känslomässiga signaler och lära sig de olika affekterna.

Den teoretiska bakgrunden är hämtad från bland andra Tomkins och Bowlby. Tomkins utarbetade ett affektsystem, ett basalt informations – och signalsystem som vi är beroende av i sociala relationer. Det finns nio grundaffekter: välbehag/extas och intresse/upphetsning är de positiva. Ilska/raseri, rädsla/skräck, ledsnad/förtvivlan, skam/förödmjukelse, avsmak och avsky är de negativa. Förvåning/häpnad är en neutral affekt. Vuxnas affekter är sällan renodlade.

En känsla är en medvetenhet om affekten. En emotion är en personligt färgad känsla pga. tidigare erfarenhet. En sinnestämning är en långvarig känsla, t ex depression eller förälskelse. Vi använder oss av skript som förklarar när en känsla eller ett beteende är adekvat och inte. Jämför till exempel en fotbollsmatch med en konferens. Sällan är samma beteende adekvat vid dessa tillfällen.

Affekter är lärda av föräldrar, inre representationer av hur det är att vara med andra. Vi skapar samband mellan situation och affekt som inte alltid är adekvata.

Målsättningen med affektskolan är att höja förmågan att sätta ord på känslor och lättare begripa beteende och fundera kring alternativt beteende.

Hedbrandhs affektskola bestod av en grupp på fyra personer, homogen grupp med avseende på begåvningsnivå, med förmåga att samspela i grupp, och som kunde se detta som inkörsport till psykoterapi. 8 gruppssessioner som beskrev affekterna, i föreläsningsform, och funderade kring affekterna. Sessionerna avslutades med en upplevelsegång då Hedbrandh använde sig av musik för att framkalla affekter. Efter avslutad affektskola hade deltagarna lärt sig fler ord för känslor, lärt sig tillåta affekter, vilket senare blev en tillgång i grupperapi.

Från utvecklingsstörd flicka till kritisk tonårstjej – fem års erfarenhet av tjejgrupp på gymnasiesärskola.

Kristofer Wikstad, psykolog som idag arbetar vid Rädda barnen, berättar om tjejgrupper han haft vid Lindeparkens gymnasiesärskola.

Tjejgrupperna härstammade ur hans funderande kring dessa utvecklingsstörda flickor som lätt blir utsatta för övergrepp och utnyttjade utan att alltid inse att de blir utnyttjade. Hans kriterier för tjejgrupp har varit att de ej ska vara svårt traumatiserade, kunna samspela, vara homogena i utvecklingsnivå. Han som terapeut har varit gruppleddare och hållit i ramarna men utöver det har det varit gruppens sak att bestämma vad som ska göras. Han beskriver att gruppen under den första tiden tog med sig olika saker, berättade vad de tycker om, ägnade sig åt identitetsskapande. Att gruppen senare börjar attackera varandra mer, inte är så försiktiga och också ifrågasätter ledaren. En kvinnlig co-terapeut börjar. Efter att Kristofer har slutat med gruppen så har han sett att flickorna, kvinnorna har fått mer röst, har en upplevelse av att de blivit sedda.

Att tala med rekvisita – ett sätt att icke-verbalt bearbeta en förlust, när orden inte räcker till.

Elisabeth Bjernevall-Nygren, psykolog och psykoterapeut vid Psykoterapimottagningen i Stockholm beskriver en terapi med E som är en kvinna med utvecklingsstörning som bodde på en gruppbostad, hade ett aktivt liv men som började bli passiv, trött, långsam, svårkontaktad och med beteendestörningar. Omgivningen funderade först i termer av psykos eller demens och E fick prova många olika behandlingar. Utreddes därefter av psykolog vid habiliteringen som skickade remiss till psykoterapimottagningen.

Efter bedömningsamtal och överenskommelse med nätverket fick E då möjlighet att gå i terapi där Sceno-material (kompletterat med Erica-material) togs till hjälp. Varje scen fotograferades och fotografierna sparades. Terapin fortgick i 2 år och 3 månader och hade olika teman som manifesterades i de scener som E byggde. Dessa scener hade som teman begravningar, anhörigas död, att vara annorlunda och utanförskap. I slutet av processen hade E börjat bygga sin egen trädgård och sin egen lägenhet, symboler för hennes egen identitet.

Psychotherapy with people who have a mental retardation.

Dr Valerie Sinason börjar med att visa upp "the loved baby" för oss. Och då fotbolls-VM just pågår säger hon att det älskade barnet är det bästa mål som någon har sett. Vad händer då med ett barn med ett funktionshinder? När barnet är ett missat mål? Hon fortsätter att hon är tacksam för att Sverige ändå behandlar personer med utvecklingsstörning väl och att Sverige länge har arbetat med utvecklingsstörda och psykoterapi. Men också att det finns mycket samarbete mellan England och Sverige i detta område.

Orden vi använder för att beskriva utvecklingsstörda förändras för att orden gör ont. Om vi kan ändra orden tror vi att vi kan förändra smärtan.

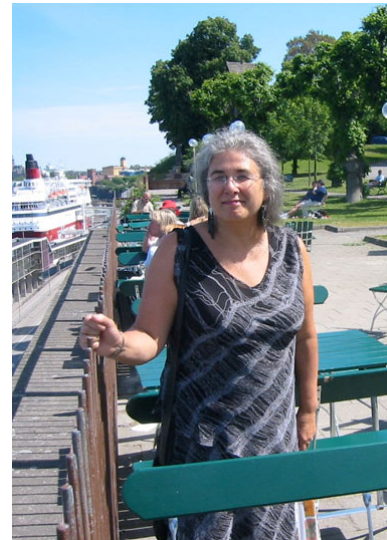
Sinason beskriver sina undersökningar bland personer med utvecklingsstörda som visar att en stor andel har blivit misshandlade, fysiskt, sexuellt och emotionellt. Hon undersökte 49 barn där 77% hade blivit sexuellt utnyttjade. Av de 12 som blivit remitterade för icke-adekvat sexuellt beteende hade 12 blivit sexuellt utnyttjade. Av de 164 vuxna hon undersökte hade 75% blivit sexuellt utnyttjade. Av 87 personer remitterade för aggressioner och beteendestörningar hade 78 blivit misshandlade. Det är alltså en hög andel traumatiseringar i den här gruppen.

Ett misshandlat barn tror att det är ett ont barn, för det tänker att om det betedde sig bra så skulle detta inte hända. Och denna världsbild återfinns hos många människor med olika utgångspunkter. Det är sällan ett trauma som det handlar om utan flera. Ofta ignoreras och misstolkas symptom på PTSD.

Ett trauma är något som sker plötsligt, som man inte kunnat förbereda sig på, som ligger utanför normala upplevelser och som har som intention att skada dig, eller du tror att det var menat att skada just dig. Ett trauma kan bli värre, eller lättare, beroende på personens ålder, andra trauman och hur skyddande miljön är.

Interna konsekvenser är biologisk förändring, känsla av terror och skam, förlust av kärlek eller en älskad, ångest och hjälplöshet och hypervigilans.

Externa konsekvenser är kriminalitet, våld, psykiatrisk sjukdom, somatiserande, beroende m.m.

Andra faror är åter-traumatiserande, sexualisering av rädsla, förlust och terror. Ett bra förhållande triggar rädsla för förluster. Ett förhållande i vilket man blir misshandlad kan kännas tryggare.

Fem skillnader mot att inte ha ett funktionshinder:

1. själva funktionshindret: tala om det
2. förlust: att vara född med funktionshinder är en förlust av den du skulle ha varit
3. beroende: att behöva mer hjälp än andra
4. sexualitet: ond, dålig sexualitet gjorde att jag blev såhär. Oidipala fantasier. Rasbiologi: Två personer kysser varandra och det ger omedelbart upphov till en behandlingskonferens.
5. rädslan att bli mördad: rasbiologi, att alla är positiva till aborter om modern blivit våldtagen ELLER om fostret har ett funktionshinder/missbildning, att vissa vill döda dig efter att du har fötts pga. att du inte har ett "tillräckligt" liv, att många personer önskar att du vore död då "jag skulle hellre dö än leva sådär".

Skillnader mellan terapi med denna grupp och terapi med andra:

1. nyfikenhet: terapeuten är inte neutral utan uppmuntrar nyfikenhet
2. aggression: många personer går i terapi för att de är våldsamma, men de är också alltid leende (det handikappade leendet), ber om ursäkt för att de är annorlunda
3. affekter och terapeutens neutralitet: att möta den neutrale terapeuten kan bli åter-traumatiserande
4. empowerment och transparens: berätta för klienten vad du skriver i journalen, låt klienten bestämma vad som förs vidare och till vem.

Sinason visar prov på en tiominutersbedömning där man kan ställa följande frågor:

- Vet du varför du är här idag?
- Din vårdare/anhörige säger att du har bekymmer som han/hon tror att du behöver lite hjälp att tänka kring, stämmer det?
- Du är väldigt modig som kommer hit för att träffa oss idag.
- Kan du berätta för mig vad som bekymrar dig?
- Det låter jobbigt, vill du berätta mer om det?

Berätta därefter om terapi, fråga klienten om han/hon vill gå i terapi och berätta om väntelista.

Denna bedömning används då en mer psykiatrisk bedömning kan upplevas som kränkande, traumatiserande.

Professor Alf Nilsson i Lund har gjort undersökningar med DMT och PORT och visar att män med funktionshinder, psykiatrisk anamnes, kumulativa trauman och sexuella förbrytelser förbättras under terapi.

Sinason läser sedan en session för oss om en man med pedofili som bodde på en säkerhetsavdelning men som skulle flytta ut i något slags eget boende, och hur detta satte igång hans önskningar att förgräpa sig på barn. Denne man hade som spädbarn hittats i en soptunna och namngivits efter den polisman som hittade honom. Han hade därefter tillbringat sitt liv på barnhem och sjukhus.

Hon var oroad då detta vara första gången hon skulle tala med någon som pratade om att strypa barn, hon visste inte hur hon skulle reagera när hon träffade på en förövare. Hon kom fram till att mannen fokuserade på pojkar då dessa inte kunde få barn, han visste ju inte själv vilka hans föräldrar var och ville undvika att få barn med någon som var släkt med honom. Han fick stanna kvar på en säker avdelning.

Vad gör vi när vi möter ett universum av smärta? För den funktionshindrade finns inget land, ingen nation, ingen förälder önskar ett funktionshindrat barn. Vissa föräldrar säger att det spelar inte någon roll om barnet har ett funktionshinder, vi älskar det förutsättningslöst ändå. Dessa barn har en bättre början.

Men ju mer vi lyssnar till den andre, desto mer känner vi det avskryvbara och vi hör snabbare och snabbare vad patientens smärta handlar om.

Under den påföljande frågestunden talar Sinason till exempel om vår kultur som genomsyras av lydnad och paternalism. I skolan och på arbetsplatsen. Den som inte har en egen röst bör bli lyssnad på tills denne kan kommunicera själv. Att komma in utifrån i en grupp är ett bättre sätt att se vad som inte fungerar i gruppen.

Sinason understryker också vikten av att använda sig av anknytningen som vardagligt och terapeutiskt instrument.

Dagen avslutas med panelsamtal. I panelen sitter:

Elisabeth Skullerud, Kjell Nordenstam, Valerie Sinason, Inga-Lill Kristiansson, Gunhild Sunger, Anita Norrdahl Barbro Carlsson.

Som exempel på frågor som diskuterades kan nämnas diskussionen kring det reduktionistiska synsätt att man är sin utvecklingsstörning.

Bakom handikappet finns en människa, viktigt att vi som har kunskapen om detta talar mer och oftare och högre om det. Vi som arbetar inom omsorgen är för snälla. Vi måste inventera behov, utvärdera och systematisera.

Varför finns det så lite skrivet inom området? Få som verkar inom det, viss skuld att skriva när klienten inte kan skriva själv, många gör en fallstudie och sedan inget mer.

Utvecklingsstörda går sällan i utbildningsterapi, de anses för svåra, och det

minskar på antalet rapporter. Viktigt att alla här skriver på alla nivåer; damtidningar, fackpress, böcker.

Efter en varm dag ser vi fram emot nästa konferens och tar med oss uppmaningen att skriva och dokumentera vårt dagliga arbete!

Vid pennan: Catarina Johansson, psykolog, Habiliteringscenter Nacka

Hanna Troëng har läst *"Inre och yttre världar – Funktionshinder i psykologisk belysning"*. Hjelmquist, Erland (red.)

Inre och yttre världar är volym elva i serien **Handikapp och samhälle**. Syftet med denna serie är att föra fram *aktuella socialvetenskapliga perspektiv på funktionshinder och handikapp*. Boken består av bidrag från ett antal medarbetare, sammanställda av redaktören Erland Hjelmquist, professor i handikappforskning med beteendevetenskaplig inriktning vid psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet, i samråd med seriens huvudredaktörer; Ove Mallander och Magnus Tideman, universitetslektorer vid Högskolan i Malmö respektive Högskolan i Halmstad. En kvalitativ ansats färgar detta arbete; funktionshindrade och deras anhöriga får själva komma till tals.

De områden som berörs är autism, medvetenhet/omedvetenhet, sällsynta diagnoser, föräldraskap och funktionshinder, barn och ungdomar med rörelsehinder, riskbeteende och barn/ungdomars hörsel, hjärtinfarkt och upplevelse av livskvalitet. En stor och spretande samling texter. De olika författarna förefaller i olika grad arbeta med sin subjektivitet i förhållande till materialet, i olika grad ge texten en riktning mot politisk praktik. Det som försvårar ett helhetsintryck är främst att texterna rör sig på en sådan mängd olika nivåer. Samtidigt finns en enande kraft i det faktum att alla dessa texter eftersträvar ett inifrånperspektiv, gemensamt med en teoretisk förankring på hög nivå. Texterna är välskrivna och intresseväckande. En riklig mängd, för området användbara, referenser avslutar varje kapitel, och möjliggör så den intresserade läsaren att fördjupa sig i ämnet. Boken innehåller ett minimum av illustrationer, men de som finns är motiverade och klargör resonemang i texten.

På olika sätt för texterna fram oro, utanförskap, problematik men även positiva aspekter av att leva med funktionshinder. Självklart skiljer sig detta åt mellan texterna, till en del måste vi anta, beroende på funktionshindrets natur. Det säger sig måhända självt att människor som levt länge med sitt funktionshinder och är aktiva i nätverk kring detta kan finna positiva aspekter med sitt funktionshinder, liksom vi kan se i kapitlet om autism. Lika självklart är det att ett funktionshinder som drabbar sent i livet och inskränker vardagen betydligt, liksom en hjärtinfarkt, i huvudsak ses som något oroande och negativt.

Det faktum att inifrånperspektivet skildras med berördas egna ord och uttryck ger en personlig bild av funktionshinder, som annars lätt försvinner i forskning. Denna bok är ett första steg mot större förståelse av funktionshinder; hur det upplevs att leva med funktionshinder som berörd eller anhörig.

Hanna Troëng

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

Styrelsen för Sveriges Handikappspsykologers Förening överlämnar härmed sin verksamhetsberättelse för perioden 2005 04 01-2006 04 01

Styrelsen:

Ordförande	Gunilla Svensson
Vice ordförande	Inga Lundblad-Danielsson
Kassör	Peter Collsiöö
Vice kassör/hemsida	Mattias Eriksson
POMS-bladet	
Sekreterare	Carina Åsling
Vice sekreterare	Kristina Nilsson
Revisorer	Pirjo Langels Lars Banksjö
Revisorsuppleanter	Iambe Liffner Irene Nordström
Valberedningen	Inger Claesson Karin Wallgren

Sveriges Handikappspsykologers postgironummer 358978-5

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammanträden

2005: 05/10, 3/12

2006: 6/2, 21/4, 11/6, 8/9

Förutom att styrelsen varit engagerad i de konferenser som ägt rum har vi haft diskussioner om föreningen och om vad vi ska heta.

-Frågan om föreningens namn ställdes i POMS-bladet nr 1, 2006 och på styrelsens sida i nr 2, 2006 redovisas svaren. Styrelsen beslutar att ställa en proposition till årsmötet den 22/10 om att vi ska heta **POMS-Handikappspsykologernas yrkesförening**.

-Hur ska vi hitta en ny redaktör till POMS-bladet? Vi har efterlyst i tidningen men ej fått någon som anmält sig. Läser alla medlemmar POMS-bladet som nättidning undrar vi fortfarande?

-Inriktning på konferensverksamhet. Förslaget med en mellanliggande endagskonferens som ska ligga centralt i Stockholm samt uppföljning på samma tema nästkommande höst har fallit väl ut. Har inneburit möjlighet till fördjupning. Styrelsen planerar tillsammans med en arbetsgrupp som tar hand om temat utifrån intresse. De större konferenserna som kommer däremellan planeras av arbetsgrupper på olika håll i landet.

-Föreningen har under 2005 mist personer som betytt mycket inom Handikappområdet Inga Sommarström, Lennart Wessman, Bengt Nirje. Vi har uttryckt vår sorg och saknad efter våra kära kollegor på hemsidan och i tidningen.

I nr 3, 2006 finns en intervju med Karl Grunevald som gjorts för att lyfta fram hans betydande engagemang som fortfarande är starkt.

Konstituerande möte ägde rum den 5/10 i Tällberg i samband med höstkonferensen. Styrelsemöten håller vi på Sabbatsbergs sjukhus eller i lokalerna på Psykologförbundet. Det har dessutom blivit tradition att ha ett styrelsemöte i Falun i juni.

Medlemsantalet uppgick i oktober 2006 till 271 medlemmar. Antalet medlemmar kan antas stiga något i samband med höstkonferensen.

Årsmöte 2005 års ordinarie årsmöte hölls den 5/10 i samband med årets höstkonferens.

Höstkonferensen 2005 arrangerades av Dalapsykologerna och hölls den 5-7/10 i Tällberg på Åkerblads Romantik Hotell och Gästgiveri. Tema - "Den svårfångade intelligensen - Hur bedömer vi utvecklingsstörning och andra kognitiva svårigheter". Utvärderingen gav åter igen ett gott betyg åt konferensen. 85 av 130 personer svarade med många superlativ om arrangemanget som helhet. I utvärderingen har synpunkter om att vi gärna ska fortsätta på temat "den svårfångade intelligensen". Anknätningsmönster och dess betydelse för utvecklingen var ett av de förslag styrelsen arbetade vidare på till kommande höstkonferens.

Utvärderingen "Vad tyckte du om konferensen?" är sammanfattad i nr 4 december 2005 i POMS-bladet..

Höstkonferensen 2006

Styrelsen har planerat årets höstkonferens särskilt Kristina Nilsson har haft kontakt med årets föreläsare Leif Andersson Inbjudan gick ut i POMS bladet nr 2,juni och i Psykologtidningen

POMS-bladet

Vår anrika medlemstidning har följt sin planerade utgivningstakt, dvs 4 nr/år. Från hösten 2002 och till och med nr 3, 2005 har tidningen redigerats i Karlstad. Sedan tidningen numera enbart distribueras via nedladdning från föreningens hemsida finns möjligheten att läsa den bara någon minut efter publiceringen på nätet. Åter vill vi emellertid påminna om vikten av att meddela webbmastern fungerande e-postadress för aviseringen. Det kan annars dröja åtskilliga veckor innan aviseringen via notis i Psykologtidningen. Som alltid är många medlemmar alltför försiktiga när det gäller att delge oss andra sina erfarenheter och åsikter. Vi hoppas därför på en sänkning av publiceringsångesten! Redaktören (och läsarna) framför härmed sitt varmaste tack för insända bidrag och hoppas att kommande redaktion bombas med texter och bilder!

Hemsidan

Hemsidan har nu varit i drift i drygt fyra år. Antalet besökare är i snitt 1000 i månaden. En stor del av materialet på hemsidan är öppen för alla, exempelvis äldre nummer av POMS-bladet, vilket nedladdas allt som ofta.

Arkivet, som endast är tillgängligt för medlemmarna, innehåller flera uppsatser, artiklar mm. Tanken med arkivet är att vi inom föreningen på ett enkelt sätt kan sprida kunskap till varandra. Så tveka inte, skicka in material till poms@poms.nu

Förhoppningen är att hemsidan kan utvecklas så att vi medlemmar har användning för den, så kom med idéer om hur vi kan utveckla den tillsammans.

Riktlinjer vid diagnos lindrig utvecklingsstörning

Inga Lundblad Danielsson har representerat föreningen i en arbetsgrupp vars syfte är att arbeta fram riktlinjer för utredning, diagnostisering av utvecklingsstörning. Den 21/4 samlades 9 läkare på initiativ av Elisabeth Fernell tillsammans med 6 psykologer. Psykologerna är bl a Birgitta Norrman, Inga Lundblad Danielsson. Arbetsgruppen kommer att försöka arbeta fram gemensamma riktlinjer för psykologer och läkare. Se Nr 2,juni 2006

IHPU

Carina Åsling har tillsammans med en arbetsgrupp(Cecilia Malmström,Lena Fager, Stefan Lycknert) planerat och genomfört hur SHPF ska med skärmar som presentera hur psykologer arbetar inom delar av Handikappområdet. En fotoutställning av fotograf Maja Kristin Nylander visades som speglar syskonrelation där syskonet har ett funktionshinder.49 informationspärmar om föreningen delades ut och många stannade för att diskutera olika frågeställningar inom vårt område.

Nätverken

Alla nätverk presenterade rapporter om aktiviteter i nr 2 juni 2005

Kommunalanställda psykologer kontaktperson: Mattias Eriksson: mattias.eriksson@poms.nu
Nätverket har utvecklat samarbetet mellan kommunalanställda psykologer inom handikappområdet.

Föräldrar med intellektuella begränsningar (FIB). kontaktperson: Lydia Springer:

lydia.springer@lul.se

(FIB) har fått 2 miljoner till utveckling av familjestöd för föräldrar med intellektuella begränsningar.

Utvecklingsstörning och sexuella övergrepp. kontaktperson Anders Svensson:
anders.s.svensson@skane.se

Anders berättar om engagemang inom ämnet "övergrepp och utvecklingsstörning" inom tre områden.

1. Praktiskt behandlingsarbete.
  2. Deltagande i en rådgivningsgrupp inom ämnet. Tillsammans med kommuners handikappomsorger, polis, advokat och andra. I verksamheten ingår både rådgivning och undervisning. Hittills har ca 450 deltagit i undervisning.
  3. Rådgivning / handledning till kolleger inom landet via telefon och e-post.
- Nätverket har även arrangerat seminariedagar rörande utvecklingsstörning och sexuella övergrepp.

Psykoterapinätverket. Kontaktperson Stefan Lycknert: stefan.lycknert@sll.se

Psykoterapinätverket härstammar från de IHPU-kurser som haft psykoterapeutiskt arbete med personer med utvecklingsstörning som studieområde. Även i år presenterade tre av föreningens medlemmar sina erfarenheter och funderingar kring terapiarbetet som sker med olika metoder för vår grupp. Se rapport i Nr 2, juni 2005.

Den 15-16/6 samplanerades Nordiskt nätverksmöte-utvecklingsstörning och Psykisk störning "Olika behov-olika perspektiv" läs rapport nr 3, oktober 2006

Samarbete med andra yrkesföreningar inom Psykologförbundet

Ett nätverk med alla yrkesföreningarna har bildats i syfte att få en dialog med FS för större utrymme för professionsfrågorna i föreningen. Svar finns publicerat i nr 2, juni 2006. Neuropsykologernas förening bjöd in till studiedagar i Göteborg. Gunilla representerade föreningen. Även psykologer inom skola och förskola skickade inbjudan. SHPF har till årets höstkongress bjudit in andra yrkesföreningar.

Seniorföreningen skickar regelbundet tidningen SeniorPsykologen.

Falun den 2006-10-01

För styrelsen genom

Gunilla Svensson

Ordförande

Ekonomisk redovisning av verksamheten i Sveriges Handikapp psykologers Förening 2005-04-01---2006-03-31

Kassarapport

Ingående balans 2005-04-01

Tillgångar

Postgiro	97340:38	
Summa	97340:38	Kr

Eget Kapital

Eget kapital	48942:52
Årets vinst	48397:86
Summa	97340:38

Resultaträkning

Inkomster:

Styrelsearbete	11407
Medlemsavgifter	62200
Konferens	72514
Nätverk	2500

Utgifter:

Styrelsearbete	63014:68
POMS-bladet/webb	1834
Konferens	50025
Nätverk	2800
Årets vinst/förlust	30947:32

Kr 148621 Kr 148621

Utgående balans 2006-03-31**Tillgångar**

Postgiro 128287:78
Summa 128287:78 Kr

Eget Kapital

Eget kapital 97340:38
Årets vinst 30947:4
Summa 128287:78 Kr

Summa tillgångar 2005-04-01 97340:38 kr

Inkomster under året

Styrelsearbete 11407
Medlemsavgifter 62200
Konferensintäkter 72514
Nätverk 2500

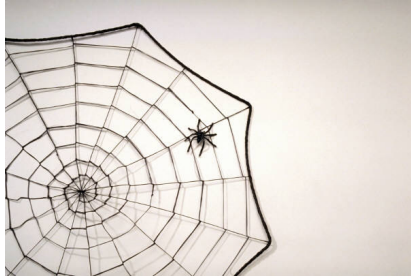
Summa inkomster 148621 Kr

Utgifter under året

Styrelsearbete 63014:68
POMS-bladet/webb 1834
Konferenskostnader 50025
Nätverk 2800

Summa utgifter 117673:68 Kr

Rapport från nätverken

Kommunala handikappspsykologer har som tidigare träffats en gång på hösten och en gång på våren. Det har varit givande träffar där vi bl.a. diskuterat hur man ska förhålla sig till tveksamma diagnoser, olika former av gruppverksamhet för utvecklingsstörda, demensutveckling och Downs syndrom och aktuell litteratur. Då flera av oss sitter ensamma ute i kommunerna utan tillgång till kollegor ger träffarna en möjlighet att diskutera de frågor som är specifika för oss

handikappspsykologer som verkar i kommunerna. Träffarna har som tidigare varit förlagda till Lund då flertalet av medlemmarna kommer från södra Sverige.

Nästa träff är i Lund den 19 november. Vill du vara med, tag kontakt med Mattias Eriksson, mattias.eriksson@poms.nu

Anders Svensson, kontaktperson för nätverket kring "övergrepp och utvecklingsstörning". Mitt engagemang inom ämnet "övergrepp och utvecklingsstörning" är inom tre områden.

1. Praktiskt behandlingsarbete.
2. Deltagande i en rådgivningsgrupp inom ämnet tillsammans med kommuners handikappomsorger, polis, advokat och andra. I verksamheten ingår både rådgivning och undervisning. Hittills har ca 450 deltagit i undervisning.
3. Rådgivning och handledning till kolleger inom landet via telefon och e-post. E-postadress:

anders.s.svensson@skane.se

Psykoterapinätverket. Kontaktperson Stefan Lycknert: stefan.lycknert@sll.se

Psykoterapinätverket härstammar från de IHPU-kurser som haft psykoterapeutiskt arbete med personer med utvecklingsstörning som studieområde. Även i år presenterade tre av föreningens medlemmar sina erfarenheter och funderingar kring terapiarbetet som sker med olika metoder för vår grupp. Se rapport i Nr 2, juni 2005.

Den 15-16/6 samplanerades Nordiskt nätverksmöte-utvecklingsstörning och Psykisk störning "Olika behov-olika perspektiv" rapport från denna konferens kan du läsa om i detta nummer.

Föräldrar med intellektuella begränsningar (FIB). kontaktperson: Lydia Springer:

lydia.springer@lul.se

(FIB) har fått 2 miljoner till utveckling av familjestöd för föräldrar med intellektuella begränsningar. Läs notis om SUF i detta nummer för mer information.

SISTA SIDAN

Gunillas höstskörd av trattkantareller 8/10 2006

Sveriges Handikapp psykologers Förening önskar en fortsatt trevlig höst!

Nästa nummer beräknas vara klart i december!

Kommer du i ditt arbete i kontakt med barn, ungdomar eller vuxna med funktionshinder? Bli medlem i Sveriges Handikapp psykologers Förening!

Som medlem får du tillgång till medlemssidorna på hemsidan www.poms.nu där POMS-bladet finns, men även annan intressant läsning. Föreningen, som är en yrkesförening inom Sveriges Psykologförbund har en lång historia som kännetecknas av ett starkt engagemang för det professionella arbetet och livsvillkoren för personer med funktionshinder.

Läs mer om föreningen på hemsidan www.poms.nu, där kan du även anmäla dig som medlem!